

כתובות כח

משה שווערד

1. שערם מצויינים בהלכה

דף כח. כפר קטן נידון כמבוי ואסור. פי' התוס' לפי שאין בני אדם מצוין שם ורגיל יותר לבא אצלה, ודוקא בכפר קטן, אבל כפר בינוני לא. כתב החלקת מחוקק (סי' קיט ס"ק יט) דצריך להתיישב למעשה מה נקרא כפר קטן דאסור, ומה נקרא כפר בינוני דמותר. ובכרס שלמה (יו"ד סי' שמג) הביא דברי הרמב"ם (ע"ז פ"ד ח"ב) דפחות ממאה בני אדם מקרי כפר קטן, וא"כ יותר מזה הוא כפר בינוני, ולפי זה הא דקתני ריש מס' מגילה אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה היינו יותר ממאה, דהמשנה איירי בסתם כפרים.

2. ספר פרדס יצחק

ה) גמ' טלמולי דגברא קשין מדאיתתא טו. עיין צמהרש"א צמס' סנהדרין (דף כ"ו ע"א) שביאר דאשה כלי זיינה עליה ותמלא מרחמים יותר מן האיש טו, ועוד אפשר לבאר ע"פ מה דלמרינן צמס' סוטה (דף מ"ד) לימדה תורה דרך ארץ שיבנה אדם בית ואח"כ ישא אשה אלמא דעל האיש לבנות הבית וממילא לא קשה כל כך טלמולי דאשה דכשתינשא לאחר תלך לבית בעלה י.

3. תוספות מסכת כתובות דף כח עמוד א

אלו נאמנין להעיד בגודלן מה שראו בקוטנן - משמע דבקוטנן לא מהימן אפילו בדרבנן דהא מוקי לה בגמרא בתרומה דרבנן וקשה לריב"א דאמר בפ"ק דפסחים (דף ד: ושם) דנאמנים על בדיקת חמץ אפי' נשים ועבדים וקטנים ופריך מידי מששא אית בהו ומשני הואיל ובדיקת חמץ דרבנן הימנוהו רבנן בדרבנן וי"ל דהתם היינו טעמא משום דבדיקת חמץ הוא בידו לכן נאמן אפילו קטן בדרבנן אבל קשה דהיכא דבידו אפי' בדאורייתא אשה מהימנא דבפרק המדיר (לקמן דף עב. ושם) תנן וקוצה לה חלה ובניקור מעשים בכל יום שאנו סומכין עליהן וי"ל דבירושלמי מפרש דבדיקת חמץ הוא טורח ונשים עצלניות הן ולהכי אי לאו דבדיקת חמץ דרבנן לא הוה מהימני.

4. שיטה מקובצת מסכת כתובות דף כח עמוד א [תלמידי הר"י]

משום דאית ליה אימתייה. וכשמלמדו נותן עיניו בכתיבתו וכדי לכתוב כמותו אבל אביו דליכא אימתא כו'. תלמידי הר"י ז"ל:

• עו"ע בשערם מצויינים בהלכה

5. תוספות מסכת כתובות דף כח עמוד א

קיום שטרות דרבנן - תימה כיון דמדאורייתא אפילו אין עדים שיכירו חתימת העדים השטר כשר א"כ כל אדם שירצה יזיף ויכתוב ויחתום מה שירצה ויגבה ממנו [1] והכא אור"י דאיכא למימר כגון שלוה מודה שכתבו וטוען שהוא פרוע וקסבר האי תנא דמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו והאי קיום הוי ודאי מדרבנן [2] אי נמי כגון שנתקיים משדה אחת או משתי שדות ויוצא מתחת ידי עצמו דאמר לעיל (דף כ.) דחיישינן שמא זיף ומיהו בריש גיטין (דף ג. ושם) מוכח דאפילו היכא דאין מכירין החתימה כלל הוי מדאורייתא כמי שנחקרה עדותן בב"ד.

6. ספר פרדס יצחק

וע"כ היינו טעמה מקום דמענין מטרומה ליוחסין ויוחסין כפי
צ' עדים גמורים, ואין להקשות דא"כ אמאי באמת מוקי ממני
הא דתחומים וזית הפרס כדרכן והא אמרת דלגבי אקורים נאמן
ע"א, ד"ל דה"ל כהחומין וזית הפרס פשיטא דלא מיירי בגדול
עמו וע"ז לא היה כלל ספק להחוסין, ורק למרומה היו להו ספק
דאפשר דבעינן גדול עמו משום דמעלין ליוחסין, ע"ז הוכיחו דע"כ
אי אפשר לומר כן דא"כ אמאי לא מוקי הגמי במרומה דאורייתא
וכמו שכתבתי לעיל (דף ט"ו) פ'.

ס"ט בא"ד אינו נאמן אפי' יש גדול עמו פ' הלכך בתרומה
כפי באיהו לחודיה וכל היכא דבעינן תרי
מדרבנן כפי בהוא ואחר. כ"ל הלכך מין דאין מעלין מטרומה
ליוחסין ע"כ לא מיירי בגדול עמו דא"כ למה לי הך קטן והא
גדול לחוד כפי, אלא ע"כ ליכא גדול עמו, והא דהוה רב הוה
גדול עמו היינו רק באופן דנעי מדרבנן שנים כמו לגבי קיום
שטרות דכאופן כה. כפי בהוא ואחר עמו, אבל במרומה דכפי
מדרבנן כאלה לא כפי כלל גדול עמו.

ס' תוס' ד"ה קיום פ' שטרות דרבנן, תימה פ' כיון
דמדאורייתא אפילו אין עדים וכו'. כוונתם
להקשות על המורה דאין קממה המורה על שטר בלי קיום דא"כ
לא שנקת מי לכל נהיה דכל אדם שירצה לייף יכתוב ויחמוס מה
שירצה ויגבה פ'.

ס"א בא"ד א"כ כל אדם שירצה ייזיף ויכתוב ויחמוס מה
שירצה. עיין במים חיים שהק' דלמלא הא דלא משו
לזה משום דאם ייזיף רלוון ויכתוב שטר דשמעון מייד לו ממון

ס"ב בא"ד והכא אור' קט' בגון שלוח מודה שכתבו ומוצי'
שהוא פרוע וכו'. מקשים העולם דהא מין דא"כ
גדול עמו א"כ אינו נאמן לטעון מוויף רק עם שנוטה דהא יס
עד שאומר דאינו מוויף וה"ל כשעונון פרעמי חיוב שנוטה דא"כ
ליכא מיגו, והואיל ומודה לדברי העד הו"ל ממויב שנוטה וא"כ
יכול לישבע ומתוך שאינו יכול לישבע יתלם ומדאמרינן במס' כ"כ
(דף ל"ד ע"א) לגבי נפסא דרי' אבא, ופ"י בהפלאה דמיירי באופן
דליכא חיוב שנוטה מה"מ בגון בקרקעות או גשיעבוד קרקעיה
דאין בהם שנוטה דאורייתא פ"י, ועוד אפשר לומר דה"ל לפי פ"י
התוס' דהכא לא כפי גדול עמו, דהא כתבו התוס' לעיל (ד"ה ו"ה)
שס' דאי כפי שפי עדים או כפי גדול עמו ואי כפי ע"א לא כפי
גדול עמו וא"כ למי' זה דכפי ע"א דהוי מתוך שאינו יכול לישבע
ממילא אה"ל דלא כפי גדול, ומ"מ לפי מקנת התוס' נדמה הא
וממילא כעין גדול עמו פ'.

ס"ג בא"ד והאי קיום הוי ודאי מדרבנן, אפשר דכוונתם
לומר דכל הטעם אמאי בעינן לקיים כה"ל היינו
לגבי המיגו וכמו שכתבתי לעיל (דף י"ט ע"א, דף ט"ו) ומיגו לא
מהני רק מדרבנן, ואע"ג דכתבו התוס' לעיל (דף י"ט ע"א, ד"ה
והי אלוה) דמיגו הוי מה"מ, היינו רק מיגו דאי כפי שפיק וכמו
שכתבתי שם (דף י"ט ע"א, דף ט"ו) אלא פרוע מיגו דמויף לא
הוי רק מדרבנן.

ס"ד תוס' ד"ה ודלמא עבד וכו', פ"י ועכשיו נשתחרר ונוטל
שלא ברין. דאי עדיין לא נשתחרר מה חשק יס והא

הערות וצייונים

לעיל דף י"ט ע"א, ד"ה מודה דמשמע מהתם דאין בטוען הלוח מוויף הוי רק
מדרבנן והכא משמע שהיא מה"מ, יעריש מה שתי, ובפשוטו י"ל דהרי'
חזי ממש"כ הכא משהוא דמפי' גיטין, וכ"כ בקדושת ישראל, וכ"כ בשו"ת
ראשי בשמים (יש"ש פ"ג ע"ג), ועיין בש"ך (סי' ס"ז סק"ט) שגי' כמבואר מדרבני
דכונת התוס' להקשות מההוא דגיטין גם על ת"י ראשון, אמנם עיין בכתב
סופר שחמה עליו, ולקרישת ההפלאה ע"פ ישוב בכתב סופר וש"ת זקן
אהרן (מהר"ת סי' ק"א, ד"ה תן אגמם) דרבנות משה (סי' כ"ג) קט"ז, וכן ת"י האילת
אהבים וא"י שכתבורה. קיד, וכן ת"י המשמרות כהונה, וע"פ ישוב לזה
בהגהות אמרי ברוך (סי' ע"ה בנה"מ סק"ט) ויד דוד בשם מראה בהן (במקדסות)
וקדושת ישראל ותפארת נחום. דף ל"ח ע"ד מופי הספר, ד"ה כפי' הוה) ובית
מאירי ופתת הבית (סי' ל"ז, ד"ה אבן לפני) ודרבני יושר (במסע ד"ה שם בש"מ הוה)
ויפה עתים ובית אהרן ופשוט ועיין דרבנות משה (סי' כ"ג), וע"פ אריכות בזה
במשניות הרועים, וע"פ כפי' יהושע לעיל דף י"ט ע"א, ד"ה נפרא א"ל) ומש"כ
בדב"ר בקדושת ישראל כאן. קיד, וע"פ (בא"ת י"ד) בשם המגן גבורים
שגי' כתב הכי.

קן, וכ"ה בתוס' במס' עירובין דף י"ט ע"א, ד"ה אפילו עבד דלא כפי בתחומין
גדול עמו, ועיין בזה כפי' יהושע. קן, וכ"ה בא"י שכתבורה, וע"פ כדרכי
יושר ועמדי שש. קת, אלמא דליוחסין בעינן ב' עדים גמורים, ועיין ליתר
ביאור במה שכתבתי לעיל (דף ט"ו ע"א). קט, עיין בקול הרמ"ז הוינא חסדא
דף קס"ח ע"ב מופי הספר אמאי לא העמידו דבריהם לעיל (דף י"ט ע"א),
ק"י, עיין ברש"י במס' גיטין דף ב' ע"א) שתי ע"ז דלא חציף אינשי לזיזיפי,
ועיין לביאור דבריו במגני שלמה ופני יהושע, ועיין בפני יהושע וקול
הרמ"ז אמאי לא ניהא להו להחוסין בהכי, וע"פ ישוב לקושת התוס' כפי'
יהושע (והנבאיה לקמן אות ג'א) וע"פ רשב"ן וליקוטי חבר בן חיים דף כ"ג
ע"ב מופי הספר, ד"ה בעין) ודע יצחק (לרבוטו יצחק מזה וצ"ל) והמאיר לעולם (סי'
י"ח וש"ת ראשי בשמים (סי' ע"ב, ד"ה הנה על עיקר). קיא, ועיין בקול הרמ"ז
ורשב"ן. קיב, ועיין בפני יהושע שבאמת מיישב כן קושת התוס'.
קיג, וכ"כ הכסא שלמה רחינא חסדא דף קס"ח ע"ג מופי הספר, ד"ה הוינא
קיד, וכ"כ הכסא שלמה רחינא אהבים, וע"פ ישוב לזה ביד דוד, וע"פ בזה
בהפלאה (ד"ה ויחי). קטו, עיין בהפלאה שהק' ולכאורה סותר למש"כ

7. ספר משכנות הרועים

תתכנס) כנ"ל: כיון דקיום שטרות דרבנן, הימנחו רבנן
כרבנן.
וה"ל אמרינן בגיטין ג, א בדין הוא דקיום שטרות נמי לא
ליבעי, כד"ל, דאמר ר"ל עדים החתומים על השטר נעשו כמי
שנחקרה עדותן ככ"ד, ורבנן הוא דאצרוך, והכא משום
עיגונא אקילו בה רבנן.

נחלקו בזה הראשונים, שיטת רבינו אביגדור * דהא דלא
בעינן קיום מן התורה הוא רק במקום דליכא הכחשה, אבל אם
הבע"ד טוען מוויף, וכן אם העדים החתומים על השטר
אומרים שאין זה כתב ידם ומעולם לא חתמו על שטר זה,
בעינן קיום מן התורה, וההיא דגיטין ה"פ, בדין הוא דקיום
שטרות נמי לא ליבעי היכא דליכא הכחשה, ורבנן הוא
דאצרוך קיום בשאר שטרות אפי' היכא דליכא הכחשה, כגון
בבא דהפרע שלא בפניו או מן היתומים והלקוחות, ובגיטין
משום עיגונא אקילו בה רבנן וסגי בחד היכא שאין מכחישו,
ואע"ג דקיום הגט (בפני נכתב ובפני נחתם) אינו אלא משום
חשש הכחשה, שסא יבוא הבעל ויערער, השתא מיהת לא אתי
וליכא הכחשה לקמן, אבל היכא דאיכא הכחשה קמן אפי'
מדאורייתא כפי קיום גמור, ואי לא מקיימי חסא בעלמא
הוא.

אבל האור זרוע * חולק, וס"ל דאפי' היכא שהבע"ד טוען
מוויף א"צ קיום מן התורה, והביא ראיה מגיטין ו, ב דאפי'
במקום שא"צ לומר כפ"ג וכפ"ג, אם אמר כפ"ג ואתי בעל אח"כ
ומערער לא משגיחין ביה, ואם איתא דבטענת מוויף בעינן

8. חידושי הריטב"א מסכת כתובות דף כח עמוד ב

ומה בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידם וכו'. ואפילו למאי דמפרש בתוספות שאין אומרים כן אלא באיסור אכילה, הכא איסור אכילה איכא שמאכילין תרומה לבניו שלא כדין.

9. חידושי הריטב"א מסכת כתובות דף כח עמוד ב

אזל ואסקיד באתריה דר' יהודה. פירוש ואחר היה עמו, דהא לר' יהודה אין מעלין לתרומה אלא ע"פ שנים ומשום כבודו הוא דלא חשיב ליה.

10. חידושי הריטב"א מסכת כתובות דף כח עמוד ב

אזל ואסקיד באתריה דר' יהודה. פירוש ואחר היה עמו, דהא לר' יהודה אין מעלין לתרומה אלא ע"פ שנים ומשום כבודו הוא דלא חשיב ליה.

11. חידושי הריטב"א מסכת כתובות דף כח עמוד ב

נאמן התינוק לומר משפחה זו פסולה ומשפחה זו כשירה. [1] פירשו בתוס' דאין נאמנות גמורה שהרי אין הקטן נאמן לא לאסור ולא להתיר אלא לומר שחוששין לדבריו כקול בעלמא כדי להתרחק מאותו משפחה, [2] א"נ נאמן ממש וכגון שתי משפחות שהיתה אחת מהם משפחה בפסול אלא דלא ידעינן דהי מינייהו ונאמן לומר זו היא פסולה כיון דדעתיה לאגיוריה מידק דייק ואע"ג דאמרינן בעלמא מי ימר דמזדקקי ליה בדינא נכרי לאו דינא גמור וכסבור הוא דליזדקק ליה עבד נמי דשמא מריה דעתיה לשחרורי וזו היא קצבה שתינוק נאמן עליה, ובירושלמי פירש שאם גרשה ומתה נעשין בעל קצבה להודיע שמוטר להתערב זרעו בזרעם:

12. שו"ע חושן משפט - סימן לה

(ו) ונאמן לומר (אפילו הוא לבדו) (טור): עד כאן היינו באים בשבת, כיון שתחומים דרבנן (הגהות אלפסי פ"ב דכתובות). וה"ה בשאר איסורי דרבנן. ונאמן לומר שהיה פלוני יוצא מבית הספר לטבול לאכול תרומתו לערב, ושהיה חולק עמנו תרומה, ושהיינו מוליכים חלה ומתנות לפלוני כהן על ידי עצמו, ושומר לו אבא: משפחה זו כשרה, משפחה זו פסולה, (או שעשו איזה סימן להודיע שאחד מן המשפחה נשא פסולה (טור), כמו שנתבאר באבן העזר סימן ב')

13. נתיבות המשפט חידושים סימן לה

(יב) משפחה זו כשרה. דהוא רק גילוי מילתא. ואם ב' קטנים שהגדילו אומרים כן, פסלינן אפומייהו. הראב"ד [מובא בר"ן בכתובות י"ג ע"א מדפי הרי"ף]. והר"ן [שם] חולק. [או"ת אורים סקט"ז].

14. מהרש"א על כתובות דף כח/ב

מביאין חבית מלאה פירות כו' וקחו לכם דוגמא לדורות כו'. לכך לוקחין פירות שהוא דבר שהילדים נהנים בו ולהוטים אחריהם ובאים לקחת לחטוף מהם לזכר שבהם יותר מצוי הזכרון כמאמרם הלומד ילד למה הדבר דומה לדיו כתובה על נייר חדש כו' והתינוק נאמן ביה מייתי לה הכא ומלת קצצה יש לפרש כמו שאומרים על זכר הפחות קוצץ כך אומרים על נקבה הפחותה קצצה וק"ל:

15. ספר בניהו בן יהודע על כתובות דף כח/ב

מביאין חבית מלאה פירות ושוברין אותה באמצע רחבה וכו'. נ"ל החבית דוגמה להאשה, ופירות שבתוכה דוגמה לבנים אשר בקרבה, ושוברין אותה באמצע רחבה, שהוא מקום הפקר, רמז שהבנים היוצאים ממנה אינם הגונים, וראוי להפקירם כדבר שאין חפץ בו, והאשה הזאת תהיה כשברי כלי חרס, שאין בהם תועלת ואין להם תקנה להחזירם להיות כלי. וקרו לה קציצה, על שהם קוצצים חבל האחוה והקורבה שיש להם עם זה האיש, אשר נשא אשה זו. או יובן קרו לה קציצה, קציץ ה"א, כי איש ואשה שזכו שם י"ה ביניהם, וזה שלקח אשה שאינה הגונה קציץ אות ה"י מן חיבור היו"ד, כי זו היא פגומה. או יובן אם תחתוך מספר ה' שהוא חמש לשנים, יהיה ממנה אותיות גב, שהוא רוצה לומר אחר, כלומר זה הלך לאחור ולא לפנים, כי דבק בבני אדם שאינם מהוגנים. או יובן הכונה זאת האשה שאינה מהוגנת אין ראוי להדבק עמה פנים שלו בפנים שלה, אלא יהיה גב שלו בפנים שלה, כלומר שאין ראוי לשמש עמה להוליד בנים מזאת:

16. דף על הדף כתובות דף כח עמוד ב

בגמ': כיון דדעת' לאיגיורי - מידק הוה דייק. ולכאורה צ"ע. מגין דדעת' הי' אז כבר להתגייר, אולי רק אח"כ עלה בדעתו מחשבה כזו.

ויש לבאר קצת הדברים עפ"י ש"כ החיד"א בפתח עינים עמ"ס יבמות (מ"ז ב) בהא דאמרו גר שנתגייר וכו' ומדוע לא אמרו גוי שנתגייר, והביא בשם האר"י הקדוש דכל אלו הגרים בכל הדורות נשמתם היתה במעמד הר סיני, וניצוץ נשמתם מבנ"י, ובאו להם כל ימיהם הרהורי תשובה עד שבסופו של דבר מתגיירים. ולכך אמרו גר שנתגייר לרמוז ע"ז. (וכ"כ מדנפשי' במרגלית הים עמ"ס סנהדרין (נ"ט. אות י"ז). ולפי"ז ביאר החיד"א מאחז"ל [עי' במסכת גרים (פ"ב ה"ז) ובהגות היעב"ץ ביבמות שם] שהגרים מקבלים עונש ע"ז שאיחרו גרותם עיי"ש, ותמוה, אך להנ"ל א"ש כיון שבאו להם הזמן כשהיו גוים הרהורי תשובה ודחו אותם ולכך נענשים עכ"ל החיד"א. ...